

Jan Klos:

Pošta od kladského pomezí.

1850.

Do roku 1850 zřizovány byly vládou poštovní stanice při hlavních silnicích. Stanice byly ve větší vzdálenosti od sebe; v naší krajině nacházely se jen v Náchodě, v Jaroměři a v Rychnově. V ostatních městech pošt nebylo, ani Broumov toho času pošty neměl. Města ta přidělena byla poštou k městům svrchu jmenovaným.

Nové Město nad Metují na příklad přiděleno bylo k Náchodu. Spojení mezi oběma městy udržováno bylo poštovním poslem, který třikrát za týden z Nového Města do Náchoda s nůsí nebo putnou docházel. Před každou chůzí do Náchoda posel všechny úřady místní a i kupce obešel a poštovní zásilky od nich přijal. — Místní úřady, jako vrchnostenský úřad na zámku, magistrát na radnici a klášter Milosrdných bratří měly pro své poštovní zásilky své tašky. Posel vzal též psaní, která mu z obecnstva do jeho bytu donesena byla, aby je v Náchodě k další dopravě odevzdal. Odtud opět odnášel zásilky pro Nové Město došlé. Ty pak po městě adresátům roznesl. Bylo-li zásilek mnoho, brával si člověka na výpomoc.

Za svou službu dostával posel, od každého úřadu zvlášť roční odměnu. Dle zámeckých účtů z r. 1826 měl »Postboth — poštovský posel — Matias Rejzek« 3 sáhy dříví, 1 kopy otýpek a 4 zlaté vídeňského čísla (3.36 Kč) na penězích. Podobnou odměnu bral z radnice a v klášteře. Od soukromých osob brával po 1 krejcaru konvenční mince (3½ h) za dopis.

Poštovní úřad náchodský měl spojení s Jaroměří povozem. Z Náchoda vyjížděl každodenně poštovní rychlík — Eilwagen — totiž veliký vůz krytý, zasklený, s lucernou zpředu na střeše, tažený dvěma nebo třemi koňmi, za špatné cesty i čtyřmi. Ve voze jel poštovní úředník, maje zde vše zařízeno tak, aby i za jízdy a i v noci mohl konati svou službu. — Na kozlíku seděl postilion, oděný krátkým tmavým frakem s oranžovými výložky, přes hrud' na černožluté šňůře zavěšenu měl poštovskou trubku. Postilion troubíval, když ze stanice vyjížděl nebo do stanice přijížděl. Mezi jízdou vyzýval troubením povozy před ním jedoucí, aby se poště vyhnuly. Silniční policejní řád tehda nařizoval, aby se všechny povozy vyhnuly poštovskému vozu, kdykoli se s ním na silnici setkají.

Zpáteční jízdu z Jaroměře do Náchoda nekonal postilion se svým rychlíkem, ten zůstal v Jaroměři do druhého dne, postilion však sám vrátil se se svými koňmi v týž den v kabrioletce t. j. ve voze dvoukolovém, nekrytém, na způsob korby saní. Natřen nebyl. Měl jen jedno sedadlo pro dvě osoby. Kabrioletka čili krátká kabriolka jmenovala se v úřední řeči »Reitpost«. Vozila některé méně cenné zásilky.

Jako jezdil náchodský rychlík do Jaroměře a zpět, tímtež způsobem jezdil rychlík jaroměřský do Náchoda a zpět.

Touto jízdou dostalo se poštovního spojení též České Skalici, když zde roku 1847 zřízena byla c. k. poštovní expedice v domě čis. 28. Prvním expedientem byl kupec Josef Geisler. Kancelář měl ve svém bytě.

Stalo se dne 1. pros. 1852, že se jaroměřský postilion vracel v kabrioletce opět z Náchoda domů. Bylo to v noci ze soboty na neděli. Záhy zrána vjela kabrioletka otevřenými vraty do poštovního dvora, koně zastavili, ale postilion seděl se sklopenou hlavou nepohnutě ve voze. Podomek domnívaje se, že spí, přistoupil, aby ho vzbudil. Ale s hrůzou poznal, že jest zalit krví, jež se mu z rány na levé straně hlavy ronila. Byl mrtev. V sevřené levé hrsti držel čtyři stříbrné šestáky.

Zavedeným pátráním se zjistilo, že postilion za noční jízdy zastřelen byl u Svišťan v místě, kde po levé straně silnice stojí socha sv. Rosarie uprostřed dvou mohutných topolů. Soudilo se tak z toho, že zde na silnici nalezena byla vypálená pistole a v blátě otisky prstů, známky to, že vrah pistoli z ruky mu vypadnuvší po tmě hledal. — Kdo byl vrahem? Pravděpodobně slepý pasažér, kterého postilion vezl. Usuzovalo se dále, že když dojeli k soše svrchu zmíněné, platil asi vrah postilionu za svezení, a když se on od pasažéra odchýlil, aby peníze dal do kapsy, byl střelen. Odtud ony čtyři šestáky, jež nešťastník držel v ruce. Koně pak sami jeli po paměti domů.

Zločinec byl zanedlouho vypátrán, usvědčen a odsouzen do žaláře, kde zemřel. Činu se dopustil ze ziskuchtivosti. Domníval se, že kabrioletka poveze větší sumu peněz, čehož nebylo.

Rokem 1850 nastal u nás rychlý rozvoj poštovníctví. Zřizovány byly nové poštovní úřady a poštovní expedice. Stalo se tak následkem za-

vedení c. k. státních úřadů a soudů v celé říši místo dosavadních městských magistrátů a úřadů vrchnostenských pro obce venkovské.

Z nové organisace státní zasahovaly k pomezí kladskému podkraj rychnovský, novoměstský a trutnovský. Podkraj novoměstský se skládal ze soudních a berních okresů novoměstského, náchodského a dobrušského. Do Nového Města vloženy tyto úřady: c. k. podkrajský úřad, c. k. podkrajský sborový soud, c. k. okresní úřad, c. k. okr. soud a c. k. berní úřad.

Tolik úřadů, ale poštovní úřad dával na sebe ještě čekat, ač jednání o něj bylo již v proudu. Tu se stalo, že poštovní posel přinesl z Náchoda poštu, mezi jiným též peněžní dopis se 37.000 zl. erárních peněz.

Podkrajský hejtman Jan Lhota nemálo se tomu podivil a obrátil se k poslu otázkou: »A takové sumy vám svěrují?« »Až dosud jsem všechno správně přinesl«, byla odpověď.

Za krátko již úřadovala na Novém Městě poštovní expedice. Tím učiněn počátek pošty novoměstské r. 1850. dne 20. srpna. K obstarávání poštovní služby ustanoven byl c. k. poštovní expedient Václav Smetana a poštovní expedice umístěna v jeho domě č. 1.—C. Se sítí poštovní obdržela nová pošta spojení poštovní jízdou, která každodenně z Náchoda do Rychnova a naopak z Rychnova do Náchoda Novým Městem zavedena byla.

K dodávacímu okrsku pošty novoměstské přináležely všechny obce soudního okresu novoměstského. Dopravování došlých zásilek do těchto obcí dalo se obecními posly nebo příležitostně.

Na roznesení došlých dopisů a jiných zásilek pro Nové Město n. M. do roku 1870 stačil jediný listonoš s manželkou.

Do konce 19. století byly v původním dodávacím okrsku pošty novoměstské zřízení pošty: v Olešnici, na Novém Hrádku, v Sedloňově, v Deštné, v Bystrém, v Ohnišově, ve Spech, v Bohuslavicích, ve Velké Jesenici a v Krčíně.

Poštovní porto. Za dopravu dopisů vybíral poštovní erár poplatek čili porto, jehož výše se řídila vzdáleností dopravy. Za jednoduchý dopis do vzdálenosti 10 mil činilo porto 3 kr. kon. m. = 10½ h, do vzdálenosti 20 mil 6 kr. k. m., a přes 20 mil se platilo 9 kr. konv. m.

Do roku 1850 zapravovalo se porto hotovými penězi. Poštovních známek zde ještě nebylo, ty zavedeny jsou v Rakousku teprv roku 1850. Poštovní

známky mají svůj původ v Anglii, kde jich roku 1840 po první bylo užito.

K usnadnění poštovní dopravy poskytovány jsou obecnstvu mnohé výhody. Tak roku 1861 zavedeno bylo jednotné porto 5 kr. rak. čís. čili 10 haléřů z jednoduchého dopisu bez ohledu na vzdálenost. Roku 1869 vešly v užívání korespondenční listky po 2 kr. rak. čís. t. j. 4 haléře.

Dále zavedeny poštovní poukázky a jednotná sazba za pětikilové balíčky bez ohledu na vzdálenost a konečně roku 1883 zřízena byla poštovní spořitelna.

Touto mnohostrannou službou dosáhla pošta netušeného rozvoje u nás i jinde.